

פרוטוקול מספר 13/1
מישיבת הוועדה לענייני פנים
שהתקיימה ביום ג', כ"ח בטבת תשי"ז - 1.1.57
בשעה 08.45

משתתפים:
י. ריפתין - היו"ר
י. ישעיהו
ח. מגורי-כהן
ס. סנה
ס. סולימאן
א. עבאס
ש. פרלשטיין

מזמנים:
מר גולדין - משרד הפנים
מר לנדמן - משרד הפנים

סדר-היום:
רשיונות-מעבר לנוצרים בחג הסולד לעיר-העתיקה.

היו"ר י. ריפתין: פותח את הישיבה.

בישיבה הקודמת של הוועדה העלה חבר הכנסת טובי את בעיית רשיונות-המעבר. הצעתי לו לפנות בחלונות קונקרטיים לממשלה, אך יחד עם זה סוכם שנשמע כאן סקירות כלליות על הנושא.

מאחר שחבר הכנסת טובי לא יכול להשתתף בישיבה לרגל חג השנה החדשה - הטכמי שחבר הכנסת סנה ימלא את מקומו בישיבה זו.

מר גולדין: ב-1950 החליטה הממשלה לאפשר לתושבי הארץ הנוצרים, לפי עדותיהם, לעבור לעיר העתיקה ולבית-לחם ולחוג שם את חג הסולד. היזמה בענין זה היא בידי משרד הפנים, המטפל בכל ענין היתרי-יציאה. עובד נוהל לפיו מגיש כל מעונין את בקשתו באמצעות המושלים הצבאיים ומנהלי המחוזות, ובהתאם לכך נותן משרד הפנים את האישור שהוא גם אישור בשם הצבא. הדבר נעשה לאחר שכונסו נציגי המשרדים השונים הנוגעים בדבר. לאחר האישור מקבל המבקש פתק שאתו הוא בא לליווי וקבל אישור סופי לשלטונות הגבול, אישור שהוא טוב גם בשביל שלטונות ירדן. האישור הזה הוא גם אישור כניסה בחזרה לארץ, בתום הביקור.

היות והיו מכסות מסוימות - כ-3,000 איש - נקבע עקרון לפיו ניתנת עדיפות לאדם שלא ביקר בשנה הקודמת. המכסות נקבעות בהתייעצות עם כל השלטונות הנוגעים בדבר.

לפני מספרים אחדים לגבי השנה הנוכחית. המספרים בוגעים רק לקתולים; מאחר שחג הסולד של האורתודוכסים הוא ב-6 בינואר ושל הארמנים - ב-13 בו. גם בשנה הקודמת וגם בשנה זו לא עברו כל האנשים שאושרו. בשנה שעברה עברו אלף איש פחות משהאושר, בגלל המורעות שאירעו אז בירדן.

אשר לצד הטכני - אנו מפרסמים טודעות בכל המקומות בהם גרים נוצרים: להורי ידוע לכם שאם אתם רוצים לעבור לחג לירדן - עליכם להגיש בקשה. את הבקשות מעבירים מהמחוזות אלינו, הנציג שלנו בא במגע עם נציג שלטונות ירדן במעבר מנדלבאום, לאחר בדיקת הרשימות בירדן - הן מוחזרות אלינו. השנה טחקו היהודנים

א.ב.

ישיבת ועדת הפנים
1.1.57

מר גולדין:

כ-65 איש מהרשימה שהגשנו, וכשהגיעו האנשים למעבר-מנובלבאום - נפסלו עוד כעשרים-וחמשה מאלה שאושרו קודם-לכן. השנה אישרנו מעברם של 1762 קתולים. עברו רק 1480.

ש. פרלשטיין:

כמה הגישו בקשות?

אין בידי כל החומר, אבל אסלה את התשובה בכתב.

מר גולדין:

האישור הניתן על-ידינו כולל את תמונת האיש, ומשמש גם היתר יציאה וגם אישור כניסה, והוא ניתן ללא תשלום אגרה. המספר שהבאתי איננו כולל את התיירים שבהם מטפלים הקונסולים שלהם. משרד הפנים מטפל רק בתושבי הסדינה הקבועים והארעיים שהם בעיקר מוסחים.

לאורתודוכסים המתעוררים לצאת

ב-6 בינואר, אישרנו עד כה 1171 אנשים. עד הרגע הזה איננו יודע כמה מהם נפסלו ע"י הירדנים. בתוך הרשימה שהגשנו יש השנה מחוץ גדול של אורתודוכסים שבשנים קודמות היו נפסלים אוטומאטית ע"י הירדנים, בעיקר אנשים בעלי שם בעל צליל מסויים.

מספר הארמנים שאושרו: 250-300 איש.

זוהי עדה קטנה בארץ.

בשנה שעברה אושרו 1798 קתולים,

1641 אורתודוכסים ו-294 ארמנים. בסך-הכל אושרו בשנה שעברה

3735 איש, אבל עברו כאלף פחות מהמספר שאושר.

אם חברי הוועדה יהיו מעוניינים

נוכל להעביר להם מספרים מדוייקים, כי המספרים שנתתי לשנה זו הם פרוגיזורים כי האורתודוכסים והארמנים טרם עברו.

י. ישעיהו:

האם יש מחזוריות כלשהי בתוך

היתרים, כלומר: אדם שקיבל בשנה

שעברה מקבל היתר גם השנה, או שאומרים לו לחכות שנתיים-שלוש?

האם מצדנו יש הגבלה של מספר

היוצאים, מלבד עזיבי בשחון? אם יראו, למשל, כל הקתולים לנסוע - האם מצדנו ניתן הדבר? או האם הירדנים פוסלים גם בגלל הכמות וגם בגלל האיכות?

בתוך המספר של 1762 איש שאושרו

השנה, כמה מהם הינם תושבים ארעיים?

ח. סגורי-כהן:

כמה בקשות הוגשו לפני שנתיים,

וכמה מהן לא אושרו? ולאור המצב

בסדינה בשנה זו - כמה בקשות הוגשו השנה וכמה מהן אושרו?

כמה זמן עובר מהמועד בו אתם

מקבלים את הבקשה, מאשרים אותה ומעבירים אותה לירדן, ועד שהירדנים מחזירים אותה?

כיצד ניתן מטבע-החוץ ליוצאים,

והאם יש קשיים בעניין זה?

ט. טובה:

מה שאני רוצה לומר - אומר על

יסוד החומר שהעביר אלי חבר הכנסת

טובי, כי אני עצמי אינני בקיא ביותר בנושא.

יש תלונות שונות מצד האוכלוסיה

הנוצרית, המתחלקות למעשה לשלושה סוגים. עד כמה שהוסבר לי, העניין אינו נתון אף זרק לטיפולו של משרד הפנים. גם משרד הסטורה ומשרד

הבטחון מטפלים בעניין, בליחוד עד כמה שהוא בוגע למטל האצבאי.

בטידה יש אפוא ביקורת המופנית כרגע למשרד הפנים - הריהי טשום

שהוא המשרד המרכז את הטיפול, והייתי מבקש להביא זאת מראש בחשבון.

ישיבת ועדת הפנים
1.1.57

ד. סנה:

סוג אחד של תלונות הוא בנוגע לפרוטקציוניזם. ברור שהעדות הנוצריות מעוניינות לעבור, ולא כל אדם זוכה. נוצר נוהל של פרוטקציוניזם ושל פרוטקציונרים. בחיפה, למשל, נמסר לי על אנשים שידוע לעדות הנוצריות שאם רוצים לזכות בוטיון, צריך לפנות אליהם. יש בידי גם שטות. אלה הם אנשים של ברית-פועלי-א"י, מבחינה מפלגתית - מפא"י. פרוטקציוניזם הוא דבר גרוע מאד, במיוחד בענין זה שמעורבים בו דגשות דתיות וגם מספחתיים, כי אנשים רוצים להיות בחג ביחד עם מספחתם.

סוג שני של תלונות - הצומח על רקע הפרוטקציוניזם - ניצול לרעה לשם יצירת לחץ על אנשים. למשל: אוטריים לאדם: אתה רוצה לקבל רשיון - עשה שירות מסויים, שירותים שאינם מהסוגים הנקיים, שירותים פוליטיים בכיוון מסויים הנובע מעניינם של בעלי הפרוטקציה. אני חושב שדבר זה פוגע גם בכבוד הממשלה.

הסוג השלישי של תלונות: אפליה פוליטית. למשל: שמענו שהשנה שמים את הדגש במיוחד על כך שאם הרשיונות יקבלו אנשים שלא יוצא שאנשים החסודים באהדה למפלגה הקומוניסטית, נענים בסירוב. אפילו אנשים שביקשו שנה אחרי שנה ולא קיבלו - מטרבים להם גם השנה. למשל: בחיפה - מתיה נאסר, אדגר קרקבי, גב' נדיה עבוד, גב' נדיה חביבי וינם נענים שנה אחרי שנה. גם אחד מראשי העדה הפרוטסטנטית - תופיק אל-עסאד - נענה בסירוב חמש שנים רצופות. אין אלה דוגמא חברי המפלגה הקומוניסטית אלא חוג יותר רחב, גם כאלה החסודים כאוהדים וכו'.

הייתי מבקש אפוא שנוציג מסדר הפנים יבדק את הדבר וימסרו לוועדה את מסקנותיהם. יש בידי שטות של טובי האנשים שהזכרתי, ואני מוכן להעמיד את השטות לרשותם. ברור שאין איש יכול להיות חוזאי למסילות התלונות בכל פרט, וגם חבר הכנסת טובי שמסר לי את הרשיונות אינו יכול להיות בטוח, כי הוא מסר זאת על סמך תלונות שקיבל. אבל כל תלונה שעונה בדיקה, מה גם שאין זו תלונה של יחיד אלא של יחידים רבים.

ט. סולימאן:
במידה והפונה מקל בסירוב - האם הסירוב מנוכח ע"י השלטונות או לא? אנשים שמסרבים להם היתר מטוב שקיבלו בשנה שעברה, האם מסבירים להם שהסירוב הוא מטוב שקיבלו בשנה שעברה? אילו היו עושים כן - היו רבים נרגעים.

שאלה שניה: מהו המועד האחרון להגשת בקשה השנה לחג של האורתודוכסים, והאם המועד כבר עבר?

הינריך י. ריפתין:
ראשית - ברצוני לציין בקורת-רוח שיש מסהו - ולו אף מוגבל - שיש בן שיתוף בי, מסטלות ישראל וירדן. יחד עם זאת, גם בפרט זה של עניני הדת ושיתוף הפעולה בו לא יכול להיות לנו סיפוק מלא. כי בכל העניינים הללו יש אפליה חסודה בגד הדת היהודית ומניעת הגישה לכותל-המערבי. במידה שהדברים הללו קשורים במסדר החוץ - צריך אולי להעביר למשרד החוץ פרוטוקול של הדיון הזה, וכן למשרדים האחרים הנוגעים בדבר. אני חושב שגם עדות אחרות סולידריות בענין זה עם העדה היהודית.

לא ברור לי גם מעמדה של העדה המוסלמית בענין. עד כמה שאני יודע - יחסם של המוסלמים למקומות הקדושים יש לנו אופי אחד ממסר לדתות אחרות. אבל יש בירדן מקומות קדושים גם למוסלמים, והממשלה צריכה להתעניין גם בענין זה. עכ"פ, לגבי הדת היהודית זוהי הפרה זדונית ומשוועת של הסכמי שביתת-הנשק, וקשה לוטר שלא היו תביעות מצד זה, גם אם מצד המוסלמים לא שמענו תביעות כאלו.

בנוגע לתירייה: שאלת מעבר של גבול היא שאלה בטחונית, וכל ממשלה יכולה להיות לה נימוקים בטחוניים. מהי ההגבלה לגבי התירייה, ומהו הפיקווא? והאם אין מסטלות זרות יכולות להעמיד את מסטלת ישראל בפני עובדות מוגברות?

א.ב.

ישיבת ועדת הפנים
1.1.57

היו"ר י. ריפתין:

לענין התלונות: גם אני שמעתי על כך. אני חושב שחבר שיט לו תלונות - הדרך הנכונה היא להעביר את החומר העובדתי למשרד הפנים אשר יבחון זאת וימסור את תשובתו.

מר גולדרין:

לשאלה אם קיימת הגבלה מצדנו: המכסה נקבעה ל-3,000, אבל אין המספר נוקשה. מלכתחילה התנהל סוף על מספר האנשים שהצד השני רוצה לקבל. בשנה הראשונה היה המספר כ-1,500, ואח"כ - אלפיים. המספר של 3,000 נקבע לאור הנסיון והמציאות.

לשאלה אם קיימת טחזוריות: המחזוריות שקבענו

היא עדיפות לאדם שלא עבר בשנה שעברה או לפני שנתיים. עצם העובדה שהורה כבר סייג לפרוטקציוניזם. לעצם התלונה על פרוטקציוניזם - איננו יודע על כך, אבל אבדוק זאת. למותר לציין שיט צורך בדיקה של אנשים העוברים, כי יש גם ענינים של הברחות וכו'. משרד הפנים יהיה סוכן לדון על הבעיה הזאת מבחינה מעשית, לא מבחינה כללית. אם נקבל שטות של מחלוננים - נהיה סוכנים לבדוק כל מקרה. ברצוני לציין כאן שאנו מקבלים גם תלונות מצד אנשים פרטיים, לא דרך הוועדה או אנשי ציבור, וגם להם אנו נותנים תשובה לאחר בדיקה.

מספר הארעיים איננו גדול. מתוך 1762 הקתולים השנה היו אולי 200 ארעיים. אלה הם מוסחים זרים העובדים פה במפעלים שונים, במסגרת סעיף 4 של העזרה האטרקאית וכו'. ארעיים אלה נכנסים למסגרת שאנו, כמטפלה, מטפלים בה, בעוד שנתיירים הבאים לכאן לשלושה-ארבעה ימים לא אנו מטפלים אלא הקונסולים השונים.

איננו יכול למסור כרגע את מספרי הבקשות שהוגשו בשנים קודמות וגם השנה. אבל נוכל לבדוק אותם. זה מחייב פניה לכל משרדי המפה, המחוז והמטפל הצבאי כדי לקבל את החומר.

ח. טגורי-כהן: האם גם מושלי המחוזות עונים לפעמים בסירוב, או שהסירוב ניתן רק על-ידיכם?

מר גולדרין:

אנו אנו עונים בסירוב. העבודה כולה נעשית ע"י מנהלי המחוז המעבירים אלינו רשימות מוגשות ואנו נותנים רק את האישור הפורמלי. אנו מצדנו איננו פוסלים רשימות כל אנו סומכים על נציגי שר הפנים במחוזות.

ח. טגורי-כהן: ולאן נשלחים ערעורים של אלה שנדחו ע"י מושל המחוז?

מר גולדרין:

הערעורים נשלחים למטובה על המחוז, אבל יש גם כאלה הנשלחים לשר, ועל אלה עונים אנו.

י. ישעיהו:

האם במשרדי המטובה על המחוז או במטפל הצבאי מוגשות בקשות ע"י גופים מפליצים כמו ברית-פועלי-א"י או סק"י וכו'?

מר גולדרין:

לא. הפניה היא אישית ונעשית בקנה-מידה ממלכתי.

ס. מליטאן:

ברצוני למסור בוועדה הצהרה, על-מנת שאוכל לפרסם אותה אח"כ בחוץ, ואני מבקש לכן את אישור היו"ר: אין סלים בפני להביע את סיפוקי מדברי כבוד יו"ר ועדת הפנים בענין הצורך בביקורת של מושלטים ויהודים במקומות הקדושים שבירושלים העתיקה, כשהוג לגבי בני העדה הנוצרית. אנקש להעביר בקשתי זו למוסדות הנוגעים בדבר בישראל ובא"ם, לשם-העברתה לממלכה ההאסטיא הירדנית. סבורני כי צעד זה יביא ברכה ויעורר תקוות בלב יהודים וערבים כאחד.

היו"ר י. ריפתין:

הדברים שנאסרו כאן אין בכוננתם לפגוע במשהו בסידורים הקיימים לגבי הנוצרים. אך מאחר

ישיבת ועדת הפנים
1.1.57

היו"ר י. ריפתין:

שבועות הפנים אין נוהג למסור הודעות טדיניות - יסכים אתי חבר הוועדה סוליסמן שמוטב להעביר את ההודעה שלו למשרד החוץ ולבקש ממשרד החוץ שיפעל בהתאם ליכולתו ולשיקוליו. הוועדה עצמה - לדעתי - איננה צריכה לפרסם את ההודעה.

ש. פרלשטיין:

אבל היו"ר יכול לפרסם שהובעה שאלה כזאת מטעם הוועדה, לא בצורה של הצהרה אלא בדו"ח הרגיל הנמסר על ישיבות הוועדה.

היו"ר י. ריפתין: נמצא דרך לעשות זאת.

מר גולדין:

נשאלתי: כמה זמן עובר עד שמתקבל האישור מהצד השני? בדרך-כלל, בין שבועיים לחודש ימים. כתאריך אחרון להגשת הרשימות ולהעבאתן אלינו אנו קובעים בדרך-כלל את סוף ספטמבר ותחילת אוקטובר, כדי שנטפיק להעביר זאת לירדן ולקבל את האישור לפני החג.

טבע זר: - בדרך-כלל אנו נוהגים לתת ליוצאים דינר אחד, בהתאם לצוות עם האוצר. כי הם עוברים למעשה רק ל-24 שעות, ודינר הוא כ-5 לירות שלנו. השנה לא היו לאוצר דינרים, ונתן להם לירה סטרלינג. הסכום הזה עונה בהחלט לצרכים.

אשר לפרוטקציוניזם: אנו איננו יודעים על הדבר הזה. ההוראות שלנו הן כלליות, והיחס - שווה לכל תושב. אינני יודע גם שום דבר על לחץ. אשר לאפליה - בכל מקרה שמישהו חושב עצמו מופלה - אנו מוכנים לחקור ולהשיב.

אשר לסוגי האחרון להגשת הבקשה: הטוען הוא - כפי שזכרתי - סוף ספטמבר ותחילת אוקטובר. סודעות נשלחות למשרדי המחוז במקום שהקהל הטעונים בא ויכול לראותן. ניתן לאגסם זמן של שבועיים-שלושה להגיש את הבקשה, וכידוע לכם - אנו נוהגים להודיע גם ברדיו שהגיע סוגי האגרת הבקשות לחגים.

אשר לתיירים: ברור שקיימת בדיקה גם בנוגע ליוצאים וגם בנוגע לבאים, אבל העניין הזה שייך לקונסולים שלהם ולא למשרד הפנים. כנהוג לגבי כל תייר, נעשית בדיקה בטחונות לפני שמאשרים כניסתו לכאן.

שאלת חבר הוועדה סוליסמן בנוגע לפניות - אנו נותנים תמיד תשובה לכל פניה שבאה אלינו, לאחר שאנו בודקים את התלונה. בדרך-כלל התשובה היא מנומקת.

ד. טבה: אילו סוגי נימוקים ניתנים לטירוב?

מר גולדין:

הטירוב ניתן לפעמים מסוג הבדיח קודם או כדומה. ההנמקה במקרים כאלה היא כללית. במקרה של טירוב מסוג שהאיש היה כבר בשנה שעברה - מנמקים בפירוט. עכ"פ, משרד הפנים יבחון תלונות קונקרטיות, אם תובאנה לידיעתו, ויהיה מוכן להביא לוועדה אינפורמציה נוספת, אם יהיו לו יותר פרטים, או לפי בקשת החברים.

היו"ר י. ריפתין:

אני חושב שהוועדה תרפה, ע"י הדיון, תרוסה קונסטרוקטיבית לענין, ואת הדבריה שהוסמכו כאן מעביר למשרדים הנוגעים בדבר.